

D. 220

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTKÓW W WARSZAWIE
KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr 6180
DOLNOŚLĄSKIE

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI,
OB. RZYM.-KAT. FILIALNY P.W. MATKI BOŻEJ TUCHOWSKIEJ

2. Czas powstania

1716–1721; 1790

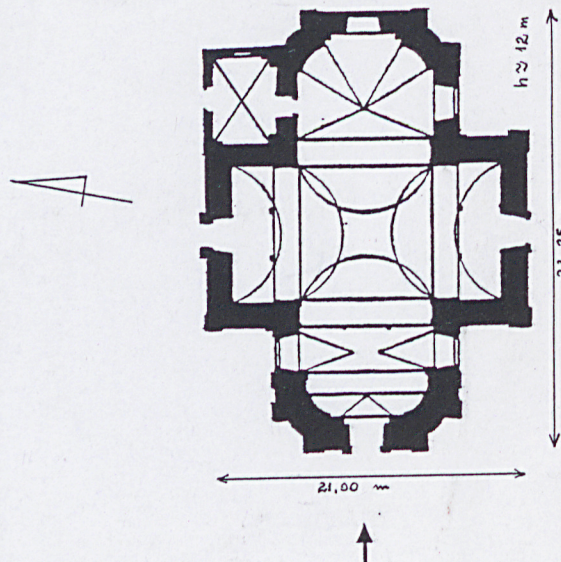
3. Miejscowość

CIEŚLE

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

I. Kościół we wsi Cieśle. Widok ogólny.

I. Rzut przyziemia, skala 1:250,
pomniejszony.

II. Plan orientacyjny, skala 1:50 000,
powiększony.

4. Adres

56–400 Cieśle nr 20
p-ta Oleśnica

nr hipoteczny nr dz. AM-2, 77/2

5. Przynależność administracyjna

województwo wrocławskie
gmina i pow. Oleśnica

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Czessel (1305), Czyslai villa (1376),
Zessel (XVII w. do 1945 r.)

7. Przynależność administracyjna przed 1 VI 1975

województwo wrocławskie
powiat Oleśnica

8. Właściciel i jego adres

Par. rzym-kat. p.w. M.B. Królowej Polski
56-414 Poniatowice 86
gm. Oleśnica

9. Użytkownik i jego adres

Par. rzym-kat. p.w. M.B. Królowej Polski
56-414 Poniatowice 86
gm. Oleśnica

10. Rejestr zabytków

A/1345/459/W
Nr 487/W 459 data 29.10.1980

Historia

Najwcześniejsza wzmianka o wsi pochodzi z 1305 r.¹ Rodzina von Slywen wzmiankowana jest jako właściciel majątku w Cieślach na początku XVI w. W XVII w. posiadłością władał Justus von Kospoth a następnie (od 1686 r.) ród von Salisch. W XVIII w. wieś kolejno była w posiadaniu hrabiowskich rodzin: Promnitz, Kospoth, Trützscher, Strachwitz, Nostitz, Reichenbach. Żeliwny pomnik nagrobny Fabiana von Reichenbach (zm. 1828) w formie krzyża znajduje się na cmentarzu przykościelnym. Od 1832 r. do pocz. XX w. dobra stanowiły własność rodziny von Scheliha.

Kościół wzmiankowany był po raz pierwszy w 1376 r. Przejęty został przez protestantów w 1538 r.² Na koszt założonej na początku XVIII w. przez generałową von Salisch z domu von Kospoth fundacji rozpoczęto budowę nowego kościoła w 1716 r. w miejscu średniowiecznej świątyni. W 1719 r. ukończona została wieża (data na chorągiewce w zwieńczeniu hełmu wieży) a w 1721 r. wyposażenie (empory, loża kolatorska, ambona, ołtarz główny). Oddany do użytku 12.09.1721 r., kościół przypisywany jest architektowi Krzysztofowi Hacknerowi³. Ok. 1740 r. powstał barokowy pomnik nagrobny fundatorów, Ernesta Wilhelma von Salisch (zm. 1711 r.) oraz jego żony, Anny Zofii z domu von Kospoth (zm. 1746), wykonany z szarego marmuru, przypisywany warsztatowi rzeźbiarskiemu Jana Albrechta Siegwitza. Umieszczono go w bocznej ścianie prezbiterium. Jeszcze w tym samym stuleciu w pobliżu budowli wzniesiono niewielki szpital dla ubogich, w którym mieściła się także sala ewangelickiej szkoły powszechnej. Pierwotny wygląd zewnętrzny ewangelickiego kościoła przybliży zamieszczona w niniejszym opracowaniu reprodukcja rysunku wykonanego przez F.B. Wernhera ok. poł. XVIII w. Przedstawia on bryłę świątyni przed renowacją w 1790 r. przeprowadzoną z inicjatywy i na koszt Henryka Fabiana von Reichenbach. W ramach renowacji uzupełniono m.in. wyposażenie o nowe organy, trzy dzwony i obraz fundatorki z mężem, który umieszczono w wspomnianym pomniku nagrobnym małżeństwa.

¹ Neuling, *Schlesiens Kirchorte und ihre kirchlichen Stiftungen bis zum Ausgange den Mittelalters*, Breslau 1902, s. 355, miejscowość wymieniono w sporządzonym w 1305 r. spisie wsi czynszowych, należących do majątku biskupstwa wrocławskiego.

² E.F.G. Anders, *Historische Statistik der evangelischen Kirche in Schlesien*, Breslau 1867, s. 220

³ G. Hultsch, *Schlesische Dorf- und Stadtkirchen*, Lübeck 1977, H. Jung, *Christoph Hackner, ein schlesischer Barockbaumeister*, Breslau 1939.

Sytuacja

Kościół położony jest na północno-wschodnim skraju wsi, przy szosie Wrocław-Warszawa. Jest otoczony terenem dawnego cmentarza z pojedynczymi nasadzeniami drzew liściastych. Od strony szosy kościół i cmentarz oddzielony jest metalową siatką. Z pozostałych trzech stron ogrodzony murem, wzmocnionym skarpami i przerwanym od południa bramą i furką. Przy murze cmentarnym od wschodu umieszczono jednokondygnacyjną kostnicę (4 ćw. XIX w., częściowa przebudowa po 1945 r.). Powierzchnia cmentarza porośnięta jest trawą, natomiast grunt wokół kościoła zalano betonem.

Materiał, konstrukcja, technika

Ś c i a n y . Ściany obwodowe i działowe murowane z cegły na zaprawie wapiennej, tynkowane. Portale zewnętrzne i wewnątrz kościoła kamienne, obramienia okien płaskie, tynkowane. Tylko obramienie okna wschodniego zakrystii jest nietynkowane, kamienne. W tynku wykonano ramową dekorację elewacji i ścian. Cokół i gzyms wieńczący elewacji opracowano w cegle i otynkowano.

S k l e p i e n i a i s t r o p y . Sklepienia ceglane. Na skrzyżowaniu transeptu i nawy sklepienie żaglaste, wzmocnione z czterech stron łukami sklepiennymi i wsparte na czterech czworobocznych filarach przyściennych, usytuowanych narożnie. W ramionach transeptu sklepienie kolebkowe oparte na ścianach. Sklepienie kolebkowe z lunetami o szwach zaznaczonych w tynku profilowanymi pasami nakrywa prezbiterium i chór muzyczny. W zakrystii sklepienie kolebkowo-krzyżowe. Płytą pilśniową przesłonięto strop w loży kolatorskiej. W wieży strop nagi, drewniany.

W i ę ż b a d a c h o w a . Nad nawą główną drewniana, dwupoziomowa kleszczowo-płatwiowa z zastrzałami, łączona drewnianymi ćwiekami. W wieży konstrukcja więźby dachu mieszana, drewniana.

14. Kubatura 5859 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 488,25 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne kościół protestancki	17. Użytkowanie obecne kościół rzymsko-katolicki
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja W 1945 oraz 1969 r. prace remontowe i renowacja wnętrza. W czasie tych prac wykonano zapewne kompozycję malarską sklepienia prezbiterium. Zakładanie tynków oraz malowanie wnętrza i elewacji w 1993 r. W tym samym roku renowacja muru i bram cmentarnych.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcja dachu, wyposażenie i instalacje) Stan techniczny budowli dobry. Ściany zewnętrzne od strony południowej z widocznymi niezbyt intensywnymi zawilgoczeniami i zaciekami pod okapem. Nieznaczne pęknięcia tynku nad nadprożami okien wewnątrz kościoła. Sklepienia w stanie dobrym. Zniszczony jest strop łączy kolatorskiej. Stan konstrukcji i pokrycie dachu nie budzi zastrzeżeń. Zauważalne zawilgoczenia ściany za ołtarzem głównym. Niektóre z okien nieszczelne, przepuszczające wody opadowe. Szyba okna w emporze organowej wybita.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Kościół wymaga stosunkowo niewielkich nakładów bieżących prac remontowych. Najpilniejsze z nich, to usprawnienie systemu odwadniającego, osuszenie ścian południowej i wschodniej, uszczelnienie stolarki okiennej, uzupełnienie brakujących szyb w oknach. Oczyszczenia wymaga kamieniarka portali i okna w zakrystii oraz pomnika nagrobnego fundatorów kościoła. Stolarka empor oraz ołtarza głównego kwalifikuje się do drobnych, bieżących napraw i konserwacji. Ochronie konserwatorskiej podlega bryła kościoła, forma i pokrycie dachu, wystrój i wyposażenie wnętrza.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

22. Bibliografia

Adamska B. i inni, *Studium środowiska kulturowego do planu zagospodarowania przestrzennego gminy Oleśnica*, woj. wrocławskie, Wrocław 1998, mps archiwum RO-SiOŚK we Wrocławiu.

Anders E.F.G., *Historische Statistik der evangelischen Kirchen in Schlesien*, Breslau 1867 s. 320.

Hultsch G., *Schlesische Dorf- und Stadtkirchen*, Lübeck 1977 s. 417–419

Jung H., *Christoph Hackner, ein schlesischer Barockbaumeister*, Breslau 1939.

Oleśnica, Bierutów i okolice. Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, Warszawa 1983, Pr. zb. pod red. J. Pokory i M. Złata, t. IV, zeszyt 1, s. 24–27.

Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Übersicht...*, Breslau 1845, s. 773.

Neuling H., *Schlesiens ältere Kirchen und kirchliche Stiftungen*, Breslau 1884

c.d. wkładka nr 2

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

F. B. Wernher, *Topographia oder Prodromus delineati Silesiae ducatus...*, ok. poł. XVIII w., t. IV, p. 704, oryginał w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

25. Opracował

tekst Bożena Adamska, VIII. 1998

plany, rysunki Bożena Adamska, VIII. 1998

zdjęcia fotograficzne Bożena Adamska, VIII. 1998

miejsce przechowywania negatywów — archiwum autora

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Wkładki do kart ewidencyjnych — 6 szt.

1. Miejscowość, gmina, województwo CIEŚLE gm. Oleśnica woj. wrocławskie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FILIALNY P.W. MATKI BOŻEJ TUCHOWSKIEJ	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) 12. Historia i 13. Opis
--	---	---

c.d. rubryki nr 12 Historia

Niewykluczone iż w tym także czasie nieznacznie powiększono bryłę świątyni, przedłużając jej nawę od zachodu (por. rys. Wenera, gdzie wieża w dolnych kondygnacjach jest jeszcze wyraźnie wyodrębniona z bryły). Data przebudowy 1790 umieszczona została nad portalem głównym elewacji zachodniej.

Kolejne remonty miały miejsce w latach: 1854, 1861 (renowacja zakrystii), 1930, 1938. W 1945 r. kościół uszkodzony został w czasie działań wojennych. W tym czasie użytkowany był przez wojska radzieckie jako ubojnia zwierząt. Po 1945 r. przejęty został przez parafię rzymskokatolicką i wkrótce remontowany. Ok. 1950 r. ołtarz główny zaopatrzono w obraz olejny z wizerunkiem Matki Bożej z ok. 1920.

Kościół reprezentuje występujący na Śląsku w 1 poł. XVIII w. typ centralnego założenia na planie krzyża greckiego o cechach longitudinalnych⁴ z wieżą od zachodu. Posiada dobrze zachowany, barokowy wystrój wewnątrz z czasów budowy z stiukową wicią roślinną na trzonach filarów i w lukach pomiędzy poszczególnymi komponentami wnętrza. Pierwotne jest także wyposażenie przypisywane tak jak projekt architektoniczny również Hacknerowi. Spośród wyposażenia poziomem wykonania zwraca uwagę chór muzyczny o fantazyjnie łamanej linii balustrady, empory boczne oraz empora patronacka. Zachował się także późnobarokowy ołtarz główny z rzeźbami Jana Chrzciciela i Mojżesza oraz ambona zdobiona snycerską dekoracją z rzeźbą Chrystusa na baldachimie. Mimo dokonanej jeszcze w XVIII w. renowacji i być może nieznacznej ingerencji w ukształtowanie bryły, kościół jest dziełem jednorodnym. Reprezentuje dobry poziom dojrzałego, śląskiego baroku o proveniencji czeskiej. Nawiązuje do aktualnych w 1 ćw. XVIII w. prądów w architekturze regionu, zaprezentowanych w omawianej budowlu w sposób uproszczony przez prowincjonalną realizację. Zgodnie ze zwyczajem śląskim, na przecięciu ramion greckiego krzyża zamiast kopuły jak w pierwowzorach czeskich, zastosowano sklepienie żaglaste. Podobny rzut, surowość detalu elewacji, za którymi kryje się dekoracyjność i przestrzennie urozmaicone wnętrze zbliża świątynię do nieco późniejszego kościoła parafialnego w Sicinach (1736–1740). Jednak bardziej jeszcze wyraźne analogie z dziełami Hacknera (m.in. z odnowionym przez niego w latach 1702–1704 kościołem parafialnym i w latach 1706–1708 pałacem w Żmigrodzie oraz z kościołem w Radziedzu) wyrażające się stosowaniem w elewacjach płaskich, ramowych podziałów o atektonicznym, dekoracyjnym charakterze oraz sposób ścinania bądź za-

okrąglenia narożników (wieża i prezbiterium w Cieślach), uwiarygadniają przypisywane artyście przez Junga autorstwo omawianego kościoła⁵.

c.d. rubryki nr 13 Opis

Pokrycie dachu. Nawa główna, transept i zakrystia pokryte podwójnie w koronkę dachówką karpiówką. Pokrycie hełmu wieży i sygnaturki z eternitu.

Posadzki, podłogi. W prezbiterium sześcioboczne posadzkowe płyty granitowe; w nawie analogiczne, lecz czworoboczne płyty, uzupełniane betonem, częściowo pokrytym linoleum. W emporach bocznych, muzycznej i kolatorskiej oraz w wieży – deski podłogowe.

Schody. Na obie boczne empory prowadzą identyczne, drewniane schody jednobiegowe, zakręcane. Konstrukcja schodów przyścienna, policzkowa. Bieg schodów ograniczony tralkową, drewnianą balustradą, łączoną profilowaną poręczą, opartą dołem na czworobocznym słupie. Tralki płaskie o wykroju wazonów. Powierzchnia deski policzkowej, tralek i słupa marmoryzowana farbą olejną.

Dostęp na emporę muzyczną i wieżę przez usytuowane w kruchcie drewniane, zakręcane schody. Bieg schodów oparty na centralnie usytuowanym, ośmiobocznym, drewnianym słupie. Balustrada na parterze w formie płaskich tralek, analogiczna do schodów prowadzących na empory boczne.

Okna i otwory z murowanymi węgarami i nadprożami. Okna i niektóre z otworów drzwiowych umieszczone w jednostronnie mocno rozglifionych niszach i w większości zamknięte łukiem koszowym. W emporze kolatorskiej okna zewnętrzne zamknięte łukiem odcinkowym. Okno wewnętrzne tej empory, skierowane w stronę prezbiterium, zamknięte łukiem odcinkowym.

Rzut

Zasadniczy schemat planu opiera się na formie krzyża greckiego, którego ramiona na osi wschód-zachód są nieco dłuższe od ramion transeptu, w wyniku czego nastąpiło połączenie cech budowlu centralnej i podłużnej.

⁴ terminologia na podstawie: J. Wrabec, *Barokowe kościoły na Śląsku w XVIII wieku*, Wrocław - Warszawa - Kraków - Gdańsk - Łódź 1986.

⁵ H. Jung, op. cit.

W przeciwieństwie do prostokątnego zakończenia ramion nawy poprzecznej, prezbiterium i kruchta uzyskały zaokrąglenia naroży. Centralnym elementem założenia jest obszerny kwadrat na skrzyżowaniu transeptu z nawą. Prześla transeptu pojedyncze, płytke. Rzut kościoła jest symetryczny. Tylko zakrystia z lożą patronacką na piętrze usytuowana jest asymetrycznie, pomiędzy prezbiterium a skrzydłem północnym. Nad umiejscowioną od zachodu kruchtą osadzono czworoboczną wieżę o narożach w dolnej kondygnacji zaokrąglonych, górą ściętych. Komunikację na emporę muzyczną zapewniają jednobiegowe schody, umieszczone w kruchcie. Dostęp do wieży z empory muzycznej przez schody kręte. Empory boczne dostępne z nawy głównej przez schody zakręcane. Dostęp do loży kolatorskiej z empory północnej.

Bryła

Bryła kościoła o charakterze zwartym. Główną oś wschód-zachód, wyznacza korpus nawowy zamknięty od wschodu prezbiterium o zaokrąglonych narożach i w taki sam sposób zaokrągloną kruchtą od zachodu. Pośrodku nawy płytke ramiona transeptu. Nad korpusem kościoła dominuje wieża umieszczona nad kruchtą; jest wtopiona w nawę, dwukondygnacyjna, z cebulastym hełmem, zakończonym arkadową sygnaturką. Przestrzeń pomiędzy północnym skrzydłem transeptu a prezbiterium wypełniona prostokątną, dwukondygnacyjną zakrystią, nakrytą jednospadowym dachem.

Kościół posiada kryptę grobową obecnie niedostępną; jest nakryty osobnymi, dwuspadowymi, wielopołaciowymi dachami nad nawą i transeptem.

Elewacje

Elewacja frontowa, zachodnia jednoosiowa z dwukondygnacyjną wieżą, wtopioną w dach nawy. Jest osadzona na cokole, zaznaczonym odsadzką i pomalowanym farbą w kolorze brązowym. W zwieńczeniu szeroki, uskokowy gzyms. Obrzeża elewacji zaakcentowane tynkową ramą. Pośrodku portal główny w formie prostokątnej płyciny, zwieńczonej naczółkiem zbliżonym do segmentowego i przerwany pośrodku dwiema ślimacznicami. Otwór drzwiowy flankowany zdwojonymi pilastrami o trzonach zdobionych płycinami i zamknięty profilowaną archiwoltą zwieńczoną wydatnym kluczem. W polu naczółka data 1790. Nad portalem tzw. okno termalne zamknięte nadwieszonym łukiem.

Podziały poziome w i e ż y wyznaczone profilowanymi gzymsami: działowym i wieńczącym. Jej elewacje na obrzeżach zaznaczone tynkowymi ramami,

jak w elewacjach korpusu głównego kościoła. Okna wieży w płaskim obramieniu z kluczem.

Elewacja boczna, północna trzyosiowa. Podziały poziome oraz dekoracja ramowa, jak w fasadzie. Pośrodku prosty portal kamienny, zwieńczony profilowanym, gzymsowym naczółkiem, zakończonym obdaszkiem. Z boku elewacji, prowadzący do zakrystii portal uszakowy z kampanullami, zwieńczony tak jak poprzednio opisywany gzymsowym, profilowanym naczółkiem, zakończonym obdaszkiem. Okna transeptu i nawy duże, w obramieniu opaskowym o zaznaczonym obrzeżu, zamknięte łukiem dwuramiennym.

Elewacja boczna, południowa, trzyosiowa. Podziały poziome i ramowe jak w pozostałych elewacjach. Pośrodku portal kamienny jak w elewacji północnej. Okna duże, w układzie, wykroju i obramieniach jak w elewacji północnej.

Elewacja wschodnia, jednoosiowa z tzw. oknem termalnym pośrodku zdobionym płaskim obramieniem. Podziały poziome i ramowe jak w pozostałych elewacjach. Z boku w przyziemiu okno zakrystii w kamiennym, uszakowym, profilowanym obramieniu. Nad nim niewielkie bezstylowe okno empory kolatorskiej.

Wnętrza

Wszystkie komponenty przestrzenne wnętrza sklepione. Szwy lunet w prezbiterium i emporze muzycznej zaznaczone dekoracją pasową. Sklepienie na skrzyżowaniu transeptu i nawy ozdobione profilowanym plafonem w formie czteroliścia. Płyciny przyłuczy arkad, otwierających się na poszczególne elementy układu przestrzennego tj. prezbiterium, chór muzyczny i ramiona transeptu wypełnione sztukateriami w formie ornamentu z akantową wicią. Analogiczna dekoracja stiukowa zdobi trzony filarów rozwiązanych naroży transeptu, które w partii fryzu udekorowano girlandami kwiatowymi.

Balustrada empory organowej o falistej linii przekroju, pełna, zdobiona uszakowymi płycinami, w których snycerska dekoracja w formie podwieszonych girland kwiatowych. Pomiędzy płycinami lizeny zdobione ornamentem w formie wici roślinnej. Poręcz balustrady bogato profilowana, powtarzająca falistą linię przekroju poziomego balustrady. Analogiczny repertuar dekoracji odnajdujemy w emporach bocznych, których dolną krawędź dodatkowo udekorowano snycerskim ażurowym fryzem. Podobnie także rozwiązana jest kompozycja balustrady empory kolatorskiej. Przeszkłone okno nad balustradą wzbogacono motywem kampanull, pokrywających pionowe szczebliny. W zwieńczeniu okna girlanda kwiatowa, spływająca z umieszczonego pośrodku kartusza herbowego.

1. Miejscowość, gmina, województwo CIEŚLE gm. Oleśnica woj. wrocławskie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FILIALNY P.W. MATKI BOŻEJ TUCHOWSKIEJ	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) 13. Opis i spis ilustracji 22. Bibliografia
--	---	--

c.d. rubryki nr 13 Opis

Jedyny wewnątrz kamienny portal, prowadzący z prezbiterium do zakrystii posiada analogiczną do swojego odpowiednika w elewacji północnej formę uszakową z dwiema kampanullami po bokach. W zwieńczeniu portalu, tak jak na zewnątrz, naczółek w formie zdwojonego, profilowanego gzymsu. Dekoracyjnie potraktowane zostały schody prowadzące na emporę. Wykrojone w formie wazonów tralki, profilowana poręcz oraz dolny słupek pokryto marmoryzacją.

Wymienione tu elementy dekoracji wnętrza, tak jak jednorodna stylistycznie architektura kościoła, odpowiadają dojrzałej fazie baroku. Jasno oświetlone, bogate w wystrój wnętrze, dające wrażenie urozmaicenia przestrzennego jest zaprzeczeniem zwartości bryły i powściągliwości dekoracyjnej, widocznej na zewnątrz budowli.

Wypożyczenie

Stolarka okienna i drzwi w większości nowa. Pozostałe wyposażenie z czasów budowy kościoła (ok. 1721 r). Z tego czasu pochodzi drewniany, barokowy ołtarz główny o elementach wystroju architektonicznych z rzeźbami Jana Chrzciciela i Mojżesza. Obraz w ołtarzu (ok. 1920) jest wstawiony wtórnie. Zwraca uwagę nadwieszona drewniana ambona z dekoracyjnie opracowanym baldachimem, w którego zwieńczeniu rzeźba Chrystusa.

Prospekt organowy dekorowany akantem techniką snycerską. Pośrodku herb dwu rodzin, von Salisch i Kospoth.

Pomnik nagrobny fundatorów (ok. 1740 r.) z szarego marmuru reprezentuje klasycyzujący nurt baroku dojrzałego o cechach przywodzących na myśl, jak już wspomniano warsztat rzeźbiarza Jana Albrechta Siegwitza.

Instalacje

W kościele funkcjonuje instalacja elektryczna i odgromowa. Na zewnątrz zainstalowano rynny.

c.d. rubryki nr 22 Bibliografia

Neuling H., *Schlesiens Kirchorte und ihre kirchlichen Stiftungen bis zum Ausgange den Mittelalters*, Breslau 1902, s. 355,
Zimmermann F. A., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, Brieg 1785, t. IV.

Spis ilustracji

- I. Rzut przyziemia, skala 1:250, pomniejszony.
- II. Plan orientacyjny, skala 1:50 000, powiększona.
- III. F.B. Werner, op.cit., reprodukcja rysunku z ok. poł. XVIII w.
- IV. Rzut przyziemia, skala 1:250.
- V. Plan sytuacyjny, skala 1:1000
- VI. Reprodukacja rysunku mapy dawnego księstwa Oleśnickiego, skala 1:25 000, wyk. Helmut von Moltke, 1828 r. (w:) K. Lindner, *Zwischen Oder und Riesengebirge Schlesische Karten...*, Berlin 1995, s.65, il. 54.
1. Kościół we wsi Cieśle. Widok ogólny.
2. Elewacja frontowa, zachodnia.
3. Elewacja wschodnia, prezbiterium.
4. Elewacja północna.
5. Elewacja południowa.
6. Wieża.
7. Portal główny w elewacji zachodniej.
8. Portal zakrystii.
9. Okno zakrystii.
10. Okno nawy głównej.
11. Pomnik nagrobny H.F. von Reichenbach na cmentarzu przykościelnym.
12. Wnętrze. Widok w kierunku ołtarza głównego.
13. Widok w kierunku empory muzycznej.
14. Schody prowadzące na empore boczną, północną.
15. Filarowe naroże transeptu.
16. Sklepienie transeptu.
17. Sklepienie transeptu i fragment sklepienia prezbiterium.
18. Pomnik nagrobny rodziny von Salisch.
19. Drzwi zakrystii.
20. Wnętrze zakrystii.
21. Poddasze nad skrzyżowaniem nawy głównej i transeptu.
22. Wieżba dachowa.

1. Miejscowość **CIEŚLE**
 2. Gmina **Oleśnica**
 3. Województwo **wrocławskie**

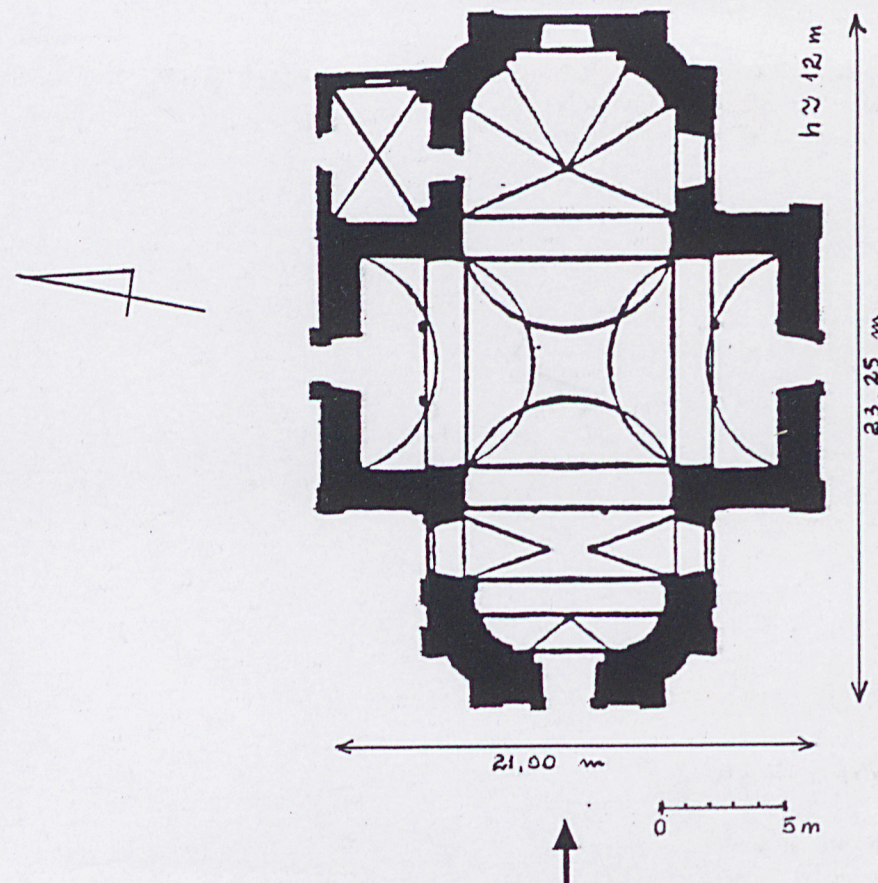
4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIOŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT.
P.W. MB. TUCHOWSKIEJ

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

Plany, rzut, ikonografia

III. F.B. Werner, op.cit., reprodukcja
 rysunku z ok. poł. XVIII w.

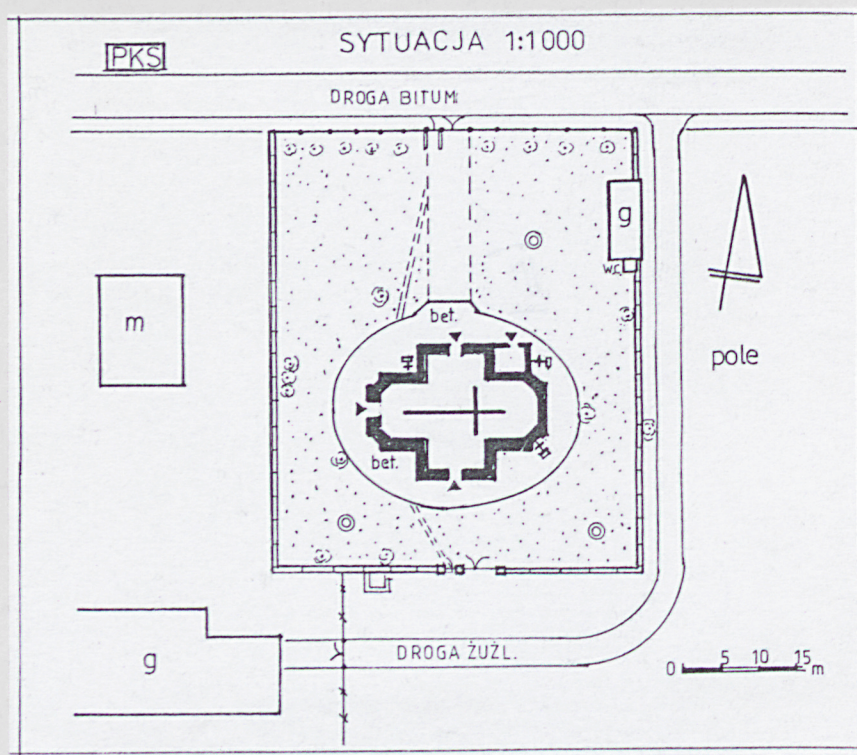
IV. Rzut przyziemia, skala 1:250.

Wkładkę założył: .....

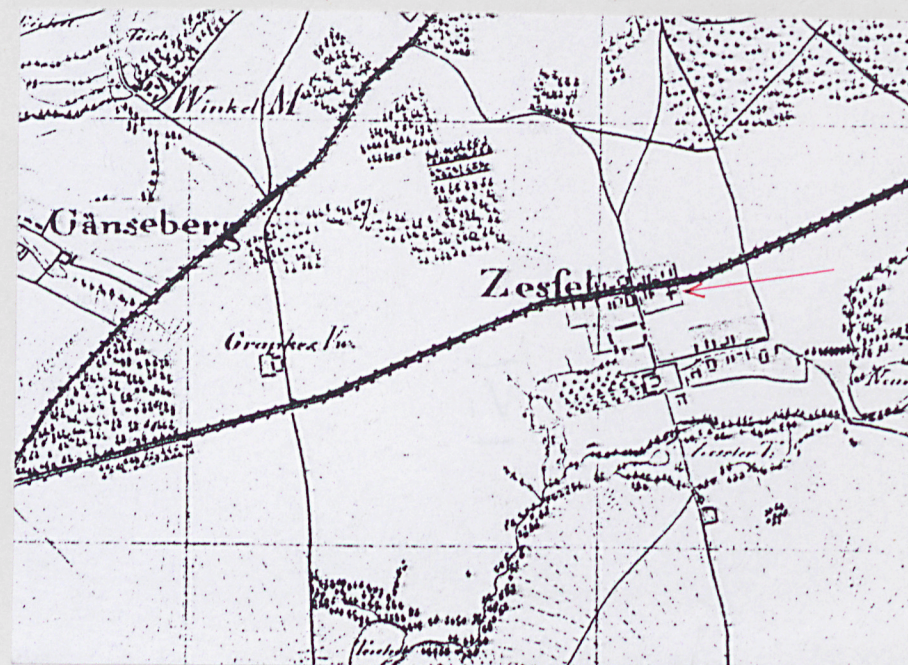
Bożena Adamska, VIII 1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: .....

V. Plan sytuacyjny, skala 1:1000

VI. Reprodukacja kolorowanego rysunku mapy dawnego księstwa Oleśnickiego, skala 1:25 000, wyk. Helmut von Moltke, 1828 r. (w:) K. Lindner, *Zwischen Oder und Riesengebirge Schlesische Karten...*, Berlin 1995, s.65, il. 54.

1. Miejscowość <u>CIEŚLE</u>	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB.RZYM.-KAT.	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina <u>Oleśnica</u>	P.W. M.B. TUCHOWSKIEJ	dokumentacja fotograficzna
3. Województwo <u>wrocławskie</u>		

2. Elewacja frontowa, zachodnia.

3. Elewacja wschodnia, prezbiterium.

4. Elewacja północna.

5. Elewacja południowa.

Wkładkę założył: Bożena Adamska VIII, 1998 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....

6. Wieża.

7. Portal główny w elewacji zachodniej.

8. Portal zakrystii.

9. Okno zakrystii.

10. Okno nawy głównej.

11. Pomnik nagrobny H.F. von Reichenbach na przykościelnym.

1. Miejscowość CIEŚLE
 2. Gmina Oleśnica
 3. Województwo wrocławskie

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB.RZYM.-KAT.
P.W. M.B. TUCHOWSKIEJ

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
dokumentacja fotograficzna

12. Wnętrze. Widok w kierunku ołtarza głównego.

13. Widok w kierunku empory muzycznej.

14. Schody prowadzące na emporę boczną, północną.

15. Filarowe naroże transeptu.

Bożena Adamska VIII, 1998 r.

Wkładkę założył: .....
 (imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....

16. Sklepienie transeptu.

17. Sklepienie transeptu i fragment sklepienia prezbiterium.

18. Pomnik nagrobny rodziny von Salisch.

19. Drzwi zakrystii.

20. Wnętrze zakrystii.

1. Miejscowość <u>CIEŚLE</u> <u>Oleśnica</u>	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) <u>KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB.RZYM.-KAT.</u> <u>P.W. M.B.TUCHOWSKIEJ</u>	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego) <u>dokumentacja fotograficzna</u>
2. Gmina		
3. Województwo <u>wrocławskie</u>		

21. Poddasze nad skrzyżowaniem nawy głównej i transeptu.

22. Więźba dachowa.

Wkładkę założył: Bożena Adamska VIII, 1998 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....